

רמת יסוד מסלול
8 שנות לימוד

מדעי ההתנהגות

שער ראשון: ה"אני"

תורשה וסביבה

איסוף ארגון ועריכה – אילת כ"ץ

תחשבו על תכונות שיש לכם ותרשמו על גבי הפתקים

דוגמאות:
תכונות אופי (עצבני),
תכונות חיצוניות (תספורת קצוצה, בעל עגיל באוזן),
תכונות תרבותיות (דובר אנגלית),
כישרון (יודע לנגן בפסנתר).

סוגי תכונות

תכונה-מאפיין של היצור החי.

תכונה תורשתית-

מתפתחת על סמך מידע הנמצא ב DNA
התכונה עוברת מדור לדור. (למשל – סוג דם)

תכונה נרכשת-

אינן מתפתחות מאליהן, אין מידע מוגדר בדנ"א.
לא עוברת מדור לדור.
נרכשת במהלך החיים כתוצאה מהשפעת הסביבה.

לעיתים הפרט פועל במכוון כדי שיופיעו תכונות נרכשות מסוימות:
מחליק את שיערו או לומד שפה....

רכישת התכונה על ידי הפרט אינה מכניסה את התכונה ל DNA
ולכן התכונה הנרכשת לא תעבור מהורים לצאצאים.

המשך סוגי תכונות

תכונה תורשתית המושפעת מהסביבה-

תכונה עם בסיס תורשתי אך לא תתפתח מעצמה אלא הסביבה קובעת האם תתבטא, באיזו מידה, או שלא תתבטא. (למשל: אינטליגנציה, צבע עור, השמנה, כושר דיבור, כושר גופני).

תכונות רבות נקבעות הן על ידי ה DNA והן על ידי גורמים סביבתיים. למשל: היכולת ללמוד שפה היא תורשתית ומשותפת לכל המין האנושי, אך רכישת שפה מסוימת היא תוצאה של חיים בסביבה בה מדברים שפה זו.

לתכונות התורשתיות יש מידע ב- ד.נ.א.
לתכונות הנרכשות אין בסיס גנטי (תורשתי).

מקרה א' - אנה

בשנות הארבעים, נמצאה בעליית הגג על ידי עובדי רווחה ילדה כבת 6 בשם אנה. אנה לא הייתה מסוגלת ללכת, לדבר או לבטא איזושהי אינטליגנציה.

אנה שנולדה מחוץ לנישואין, חיה בהזנחה קשה ובבידוד חברתי מאז שנולדה. היא הונחה בעליית הגג על ידי בני משפחתה, כשלאימה נאסר לתקשר עמה. כמו כן למעט העובדה כי ניתנו לה תנאים מינימליסטיים לשרוד, לאנה לא הוענקה כל תשומת לב, לא לימדו אותה דבר והיא אף לא זכתה למגע, חיבה ויחס אנושי.

מקרה א' - אנה

בגיל 6 כשנמצאה, היא הועברה למעון לילדים מפגרים, ועד גיל 8 התפתחה בקצב איטי, למרות ששמיעתה וראייתה היו תקינים (רמת התפתחותה תאמה ילד בן 19 חודשים).

כעבור שנה הייתה התפתחות בשפתה אולם היא המשיכה לפגר מבחינתה שכלית, ובערך בגיל 9 היא נפטרה. מכיוון שאנה חייתה בבדידות, לא זכתה לטיפול אנושי ולא התפתחה באופן נורמלי לבן אנוש (חוץ מהזמן בו הועברה למוסד, ואז החלה לגלות אותות התפתחות אנושית), אחת השאלות שניסה החוקר קינגסלי דיוויס לבדוק היא - מהן הגורמים שהשפיעו על רמת התפתחותה של אנה- גורמים תורשתיים או סביבתיים? בסיכומו של דבר, לאחר שנבדקה רמת האינטליגנציה של בני משפחתה קשה היה לקבוע ברורות מי מהגורמים השפיע יותר.

גם התורשה וגם הסביבה

משפיעות על התפתחות הפרט, ויש

ביניהן קשרי גומלין הדוקים.

**לפניך מספר תופעות בטבע.
הנך מתבקש לקבוע האם התכונות
תורשתיות או נרכשות?**

צבע העיניים הכחול של החתול.
תכונה תורשתית או ברכשת ?

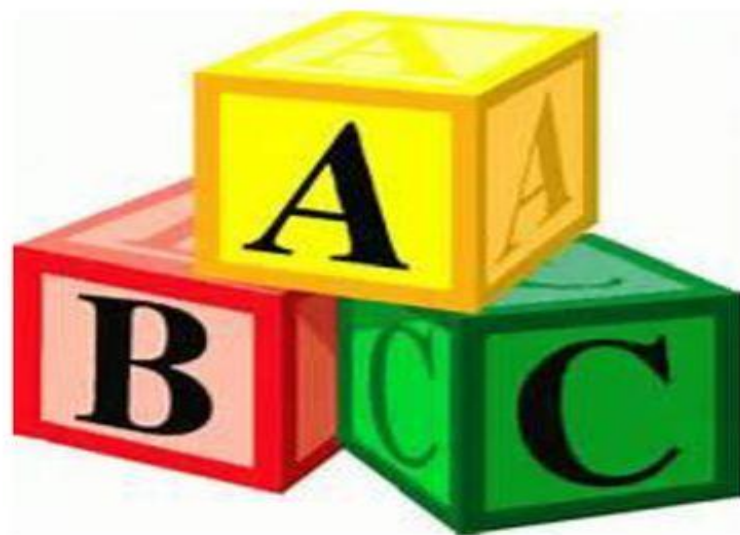

הסיכוי ללקות במחלת סרטן הריאות
בעקבות עישון .
האם זו תכונה תורשתית או נרכשת ?

למידת השפה האנגלית, מולדת או נרכשת?

ידיעת השפה האנגלית?

החוש האימהי של הפילה שגורם לה לטפל בגור
שלה ולגונן עליו
- תכונה תורשתית או ברכשת ?

מה קובע? תורשה או סביבה?

מהי המסקנה? כנראה שלא ניתן לקבוע מהן ההשפעות היחסיות של התורשה והסביבה, אך ברור כי שתיהן משפיעות על התפתחות הפרט, ויש ביניהן קשרי גומלין הדוקים" **גם התורשה וגם הסביבה** משפיעים על התפתחותנו במערכת רצופה של מגע גומלין. הגנים קובעים את צבע שערנו וצבע עינינו, את המידות המקבילות של גופנו, ובמידה מסוימת את כישורינו האינטלקטואליים. התכונות הגנטיות פועלות יחד עם חוויותינו במהלך הגדילה ומשך התפתחותנו. התנסויות אלה תלויות בתרבות, ב קבוצה החברתית ובמשפחה שאנו גדלים בה. לא ניתן לקבוע מהן ההשפעות היחסיות של התורשה והסביבה, אך ברור כי שתיהן משפיעות על התפתחות הפרט, ויש ביניהן קשרי גומלין הדוקים.

תורשה- מעבר מידע לתכונות מדור לדור

תכונה- מאפיין של היצור.

סוגי תכונות

תכונה תורשתית- בעלת מידע לתכונה העובר מדור לדור. חוזרת ומופיעה במהלך הדורות. (למשל – סוג דם)

תכונה נרכשת- אין לה מידע תורשתי. לא עוברת מדור לדור. נרכשת במהלך החיים כתוצאה מהשפעת הסביבה. (למשל חור באוזן, שפת דיבור)

תכונה תורשתית המושפעת מהסביבה-

תכונה עם בסיס תורשתי אך לא תתפתח מעצמה אלא הסביבה קובעת אם האם תתבטא, באיזו מידה, או שלא תתבטא. (למשל: אינטליגנציה, צבע עור, השמנה, כושר ייצור כלורופיל בצמח, כושר דיבור, כושר גופני).

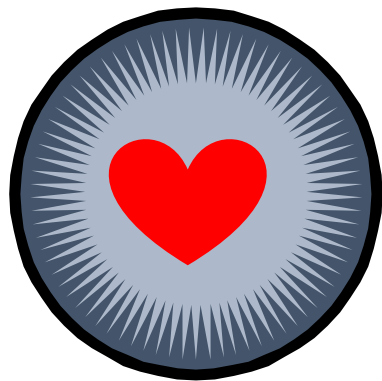
מה אתם רואים בצילום?

לסיום

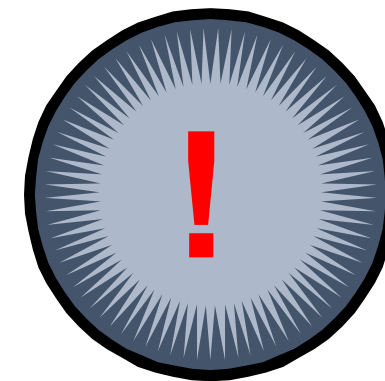
למדתי ש...

אהבתי....

יש לי שאלה....

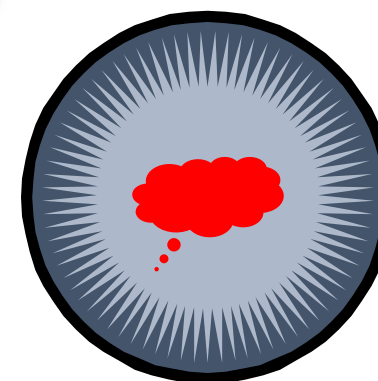
משהו שהתחדד לי

נהגתי לחשוב..
עכשיו אני חושב...

חשוב לי לומר....

אני חושב/ת ש....

מה אוכל ליישם?